

دانشگاه فرهنگیان  
دوفصلنامه پژوهش در تربیت معلم  
سال دهم، شماره چهارم، بهار و تابستان ۱۳۹۷

## اعتبارسنجی "منشور حقوق و تکالیف" دانشجو معلمان دانشگاه فرهنگیان

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۱۰/۰۶

سید محمدحسین حسینی<sup>۱</sup>

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۶/۰۸

### چکیده

این پژوهش با هدف «اعتبارسنجی منشور حقوق و تکالیف دانشجو معلمان دانشگاه فرهنگیان از دیدگاه دانشجویان» به اجرا درآمد و برای تحقق هدف فوق از روش پژوهش پیمایشی استفاده شد. جامعه آماری این پژوهش عبارت بود از کلیه دانشجو معلمان پردیس‌های سراسر کشور دانشگاه فرهنگیان، که ۴۰۹ نفر از آنها به عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار این پژوهش پرسشنامه محقق‌ساخته بود که روایی آنها از طریق تحلیل محتوای سؤالات و پایایی آنها بر اساس آلفای کرونباخ با ۰/۸۹ برآورد شد. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات گردآوری شده از تکنیک‌های آمار توصیفی (جداول توزیع فراوانی و درصدگیری) و آزمون‌های دوجمله‌ای و «خی‌دو» استفاده شد. بر اساس نتایج پژوهش، تک‌تک مؤلفه‌های حقوقی و همچنین مؤلفه‌های تکالیف «منشور حقوق و تکالیف دانشجو معلمان» روشن و قابل فهم، واقع‌بینانه، کاربردی و عملی بود. مؤلفه‌های این منشور خلاصه، مفید و پاسخگو به نیازها و خواسته‌های دانشجو معلمان بوده و در کل دانشجو معلمان آن‌ها را مناسب ارزیابی کردند. البته کاستی‌هایی نیز وجود داشت که بر اساس آن‌ها نسخه اولیه «منشور حقوق و تکالیف دانشجو معلمان» در کمیته‌ای بررسی و نسخه نهایی منشور تهیه شد.

واژگان کلیدی: اعتبارسنجی، منشور، حقوق، تکالیف، دانشجو معلم، دانشگاه فرهنگیان

## مقدمه و تبیین مسئله

جامعه دانشگاهی همانند هر جامعه دیگر، برای رسیدن به اهداف خود و همچنین زندگی مسالمت‌آمیز و مردم‌سالار اعضای خود نیازمند قوانین و مقرراتی است که بر اساس آن افراد بدانند چه حقوقی دارند و چه مسئولیت‌ها و تکالیفی بر دوش آنهاست. منشور حقوق دانشجویی نیز با هدف کمک به زندگی علمی و اجتماعی معقول دانشجویان و بر پایه آیین‌نامه‌های مختلف سال‌های گذشته مانند آیین‌نامه‌های انضباطی و با نگاهی تکاملی تدوین شده است و انتظار می‌رود سبب شود دانشجویان بدانند در فعالیت‌های دانشجویی خود از چه حقوق و امتیازاتی برخوردارند و در قبال این مزایا و امتیازات چه وظایف و تعهداتی برعهده آنهاست و از طرف دیگر دانشگاه‌ها نیز این موضوع را بدانند که نسبت به دانشجو چه تعهداتی دارند و در عوض چه توقعاتی می‌توانند داشته باشند (هاشمی، ۱۳۹۳).

دانشگاه فرهنگیان به عنوان بزرگ‌ترین و گسترده‌ترین دانشگاه تربیت معلم کشور نیز از سایر دانشگاه‌ها مستثنا نیست و زندگی علمی و اجتماعی دانشجویان آن نیازمند تدوین منشور حقوق دانشجو معلمان است. تدوین چنین منشوری در دانشگاه فرهنگیان علاوه بر دلایل فوق، دو دلیل مهم دیگر نیز دارد:

- دلیل اول، نوپا بودن این دانشگاه است. اگرچه تربیت معلم و مراکز خاص آن در کشور قدمتی طولانی دارند و تقریباً از اولین مراکز آموزش عالی محسوب می‌شوند، اما دانشگاه فرهنگیان در سال ۱۳۹۰ با تجمیع مراکز تربیت معلم سراسر ایران با هویتی دانشگاهی تأسیس شد. بررسی‌های اولیه نشان می‌دهد که فرهنگ حاکم بر مراکز تربیت معلم بیشتر فرهنگ مدرسه‌ای بوده و این مراکز بیشتر شبیه مدارس شبانه‌روزی اداره می‌شده‌اند. تغییر چنین فرهنگی به فرهنگ زندگی پویای علمی- اجتماعی دانشجویی نیازمند منشور خاص این دانشگاه است.
- دلیل دوم، حدود مرزهای دانشجو معلمان نسبت به سایر دانشجویان است. دانشجو معلمان با پیش فرض استخدام در آموزش و پرورش وارد دانشگاه فرهنگیان می‌شوند و تمام اعمال و رفتار آنها رصد شده و در آینده شغلی آنها تأثیرگذار است، بنابراین نیاز است از همان ابتدا بدانند که در دانشگاه چه حقوقی دارند و چه مسئولیت‌ها و تکالیفی بر دوش آنهاست. مسلم است که فقدان منشور حقوق دانشجو معلمان و به تبع آن ارتکاب اشتباه و خطا از سوی آنها می‌تواند آینده زندگی آنها را دگرگون سازد.

با توجه به مطالب فوق، منشور حقوق دانشجو معلمان در دانشگاه فرهنگیان با هدف کمک به پویایی علمی- اجتماعی آنان تدوین شده است. انتظار برای اجرای این منشور

نیازمند طی شدن گام‌های علمی-عقلانی آن است. به‌زعم فولن<sup>۱</sup> (۲۰۰۷) هر تغییر آموزشی (منشور حقوق دانشجویی نیز یک تغییر آموزشی است) از سه گام اساسی آغاز، کاربست، و نهادینه شدن تشکیل شده است. آغاز به عنوان اولین گام تغییر آموزشی شامل مراحل تدوین، پخش و انتشار، طراحی و پذیرش است. یکی از فعالیت‌های بسیار مهم که بخش اساسی مرحله تدوین بوده و سبب تحکیم آن می‌شود، اعتبارسنجی طرح‌های تدوین شده است.

اعتبارسنجی به مفهوم تأیید صلاحیت عمومی یک طرح یا برنامه آموزشی یا مؤسسه علمی (خاواس، ۱۳۸۴) یا تضمین کیفیت یک طرح یا برنامه آموزشی یا کیفیت آموزشی و پژوهشی یک مؤسسه علمی-دانشگاهی (پازارگادی، ۱۳۷۸) یکی از موضوعات اساسی در اطمینان از کیفیت آموزش، پاسخگویی به جامعه و ذی‌نفعان، برقراری عدالت آموزشی و افزایش کیفیت برنامه‌ها و مؤسسه است (مختاریان و محمدی، ۱۳۸۷).

برای اعتبارسنجی منشور حقوق دانشجو معلمان می‌توان از روش‌های مختلفی بهره گرفت. یکی از روش‌های سنجش اعتبار، معیارهای کفایت دانش «وارد» (نقل شده در مارش، ۱۳۸۷) است. به‌زعم وارد، دانش حاصل از سنتز پژوهی بر اساس چهار ملاک: الف) شمول: دربرداشتن تمام متغیرها، ب) دوپهلوی نبودن: پرهیز از اصطلاحات دارای معانی مبهم، ج) عملی بودن: کاربردی بودن، و د) اجماع: معرف توافق جمعی بودن، قابل قبول بودن برای پژوهشگران و متصدیان و مرتبط بودن با نیازهای آنها تعیین می‌شود.

روش دیگر، توجه به ویژگی‌های قواعد حقوقی است. ویژگی‌های قواعد حقوقی شامل این موارد است: عمومیت و دوام (محدود نبودن به فردی خاص و جاری بودن آنها در مورد تمام افراد، نداشتن محدودیت زمانی و امکان اجرا و بهره‌برداری از این قواعد در تمام زمان‌ها)، الزام‌آوری (رعایت اجباری و ناگزیر قواعد حقوقی ناظر به سلوک افراد در زندگی اجتماعی توسط تمامی افراد)، برخورداری از ضمانت اجرا (پشتیبانی از قواعد حقوقی توسط دولت یا قدرت حاکم، جریمه، توبیخ و بازداشت متخلفان و افراد بی‌توجه به الزام قواعد حقوقی و مطالبه از آنها برای پایبندی به قواعد) و مخاطب ساختن افراد اجتماع (قواعد حقوقی درباره کسانی

1. Fullan, M.

2. Ward

است که از شخصیت حقوقی برخوردارند و به شکل اجتماعی زیست می‌کنند. بنابراین، قواعد ذکرشده جمادات و حیوانات را دربر نمی‌گیرد، همین‌طور شخصی که زیست فردی را برگزیده و از جمع و اجتماع گریزان است از قلمرو این قواعد بیرون است) (فرجادی، ۱۳۸۲).

در این پژوهش از معیارهای کفایت دانش «وارد» استفاده شد. زیرا اولاً سنجش اعتبار تک‌تک مؤلفه‌های هفده‌گانه حقوقی و مؤلفه‌های دوازده‌گانه تکالیف دانشجویی مدنظر بوده و این اعتبارسنجی نیز نیازمند سنجش جامعیت، واقع‌بینانه بودن، روشن و قابل‌فهم بودن و کاربردی و عملی بودن تک‌تک مؤلفه‌های مذکور است و ثانیاً، دانشجو معلمان دانش حقوقی مناسب برای سنجش ویژگی‌های قواعد حقوقی را ندارند، لذا سؤال اصلی پژوهش این بود: «منشور حقوق و تکالیف دانشجو معلمان دانشگاه فرهنگیان از دیدگاه دانشجویان تا چه حد معتبر است؟»

#### پیشینه

بحث درباره اعتبارسنجی منشور حقوق و تکالیف دانشجویی دربرگیرنده محورهای اعتبارسنجی، چرایی و چگونگی منشور حقوق و تکالیف دانشجو معلمان و اعتبارسنجی آن است.

اعتبارسنجی واژه‌ای دشوار برای تعریف کردن است، زیرا درباره آن بین کشورهای مختلف اختلاف‌نظر وجود دارد (خاواس، ۱۳۸۴). برخی آن را مشروعیت بخشیدن علمی و سیاسی به یک برنامه در نظر می‌گیرند (موسی‌پور، ۱۳۹۰) و برخی دیگر آن را تأیید صلاحیت عمومی یک برنامه آموزشی یا مؤسسه علمی می‌دانند (خاواس، ۱۳۸۴) و عده‌ای آن را فرایندی تعریف می‌کنند که طی آن کیفیت یک برنامه آموزشی یا کیفیت آموزشی و پژوهشی یک مؤسسه علمی دانشگاهی تضمین می‌شود (پازارگادی، ۱۳۷۸)، اما آنچه که در بیشتر منابع علمی از اعتبارسنجی استنباط می‌شود، تضمین کیفیت برنامه‌های آموزشی یا مؤسسات علمی-آموزشی است (گلوگا، و دیگران، ۲۰۱۲).

اعتبارسنجی، چه با هدف تعیین کیفیت مؤسسات آموزشی و دانشگاهی و چه به عنوان تعیین صلاحیت و کیفیت برنامه‌های درسی یا اعتبار یک پدیده، سیستم یا برون‌داد، در پاسخ به این سؤالات شکل گرفت که مؤسسه آموزشی یا برنامه درسی یا برون‌داد از چه نقاط قوت

و ضعفی برخوردارند و تا چه حد پاسخگوی ذی‌نفعان خود هستند. اهداف اعتبارسنجی، چه در مقام شناسایی نقاط قوت و ضعف و چه در مقام پاسخگویی به ذی‌نفعان، به‌زعم آیزنر (نقل‌شده در موسی‌پور، ۱۳۹۰) عبارت بود از تشخیص مشکلات برای توصیه مناسب، تجدیدنظر، مقایسه برنامه‌ها و برخی دیگر از عوامل، پیش‌بینی نیازها و تعیین میزان تحقق اهداف.

اعتبارسنجی به اشکال نظری و عملی و نیز درونی و بیرونی انجام می‌شود. در اعتبارسنجی نظری به ویژگی‌های نظری موضوع توجه می‌شود و از معیارهای تناسب سازمان، مؤسسه، برنامه یا فعالیت بر اساس بنیان‌ها و ادبیات نظری موضوع استفاده می‌شود. اعتبارسنجی عملی به امکان اجرا یا به عمل درآوردن برنامه می‌پردازد. اعتبارسنجی درونی دربرگیرنده سنجش کیفیت برنامه، سازمان یا فعالیت افراد و عوامل تشکیل‌دهنده سازمان، مؤسسه، برنامه یا فعالیت و نقد و بررسی آن توسط این دست‌اندرکاران درونی است (بازرگان هرندی، ۱۳۹۴). اعتبارسنجی بیرونی نیز با هدف بررسی و تعیین میزان تحقق معیارها و استانداردها انجام می‌شود و سازمان‌های بیرونی به تعیین کیفیت می‌پردازند (همان).

منشور در لغت به معنی نشرشده، گسترده‌شده (لغتنامه معین)، شوشه، فرمان و فرمان شاهی مُهر ناکرده بوده و آن عبارت است از حکم و فرمان سرگشاده امیران و پادشاهان که در آن لطف یا بخششی صورت گرفته باشد (لغتنامه دهخدا). درباره منشور، باوجود تاریخچه‌ای طولانی (فراستی، ۱۳۷۲ و ۱۳۸۵)، تعریف یکسانی وجود ندارد و دراین‌باره تعاریف مختلفی ارائه شده است. در حوزه پزشکی منشور را سند دفاع از حقوق انسان به‌منظور حفظ حرمت و عزت او برای اطمینان از این‌که در زمان بستری و در جریان فعالیت‌های پزشکی بدون تبعیض سنی، جنسی و دارا بودن یا نبودن قدرت مالی و غیره از جسم، جان و سلامت او به‌خوبی مراقبت به عمل خواهد آمد (سلطانی و راستین، نقل‌شده در باطنی و همکاران، ۱۳۸۹) تعریف کرده‌اند.

در بخش حقوق و مسئولیت‌های زنان، منشور برای اشاره به سندی مرجع در سیاست‌گذاری امور فرهنگی و اجتماعی در بخش‌ها، فصل‌ها و بندهای مختلف (قربان‌نیا، ۱۳۸۹) به‌کاربرده شده است. در منشور اخلاق حرفه‌ای انجمن کتابداری انگلستان، بیان عمومی و کلی معیارها و وظایف و همچنین ویژگی‌های اخلاقی و رفتاری اعضا (سائلی‌کرده‌ده، ۱۳۸۴) به‌عنوان مفهوم منشور در نظر گرفته شده است و در بخش مسئولیت‌های اجتماعی، منشور عبارت است از مجموعه‌ای از رهنمودها و معیارهای اخلاقی-ارزشی که افراد را

در اقدامات و تصمیم‌گیری‌هایشان یاری نموده و هرگاه در موضوعی دچار تردید و گمان می‌شوند، گمان آنها را به یقین تبدیل نماید (ابطحی، نقل شده در قربانی و یعقوبی، ۱۳۸۷). با در نظر گرفتن تعاریف فوق، می‌توان منشور را به عنوان سند، اصل، حکم یا مجموعه‌ای از رهنمودها و معیارهای ارزشی-اخلاقی و همچنین وظایف در نظر گرفت که افراد درون یک سیستم یا سازمان ملزم به رعایت آن هستند. با ملاک قرار دادن این تعریف و همچنین در نظر گرفتن حقوق و تکالیف دانشجویان مانند حقوق مدنی، حقوق اساسی، حقوق مصرف‌کنندگان، آزادی بیان و تجمع، دادرسی، برابری، استقلال، امنیت و حریم خصوصی که به تنظیم حقوق و آزادی‌های دانشجویان می‌پردازد و به دانشجویان امکان می‌دهد تا از خدمات آموزشی استفاده کنند، می‌توان استدلال کرد که منشور حقوق دانشجویی به معنی سند، حکم یا مجموعه‌ای از رهنمودها و معیارهای حقوقی خاص دانشجویان دانشگاه‌هاست. حقوق دانشجویی یکی از موضوعات بسیار قدیمی است که به قرن یازدهم و دوازدهم میلادی برمی‌گردد و در ظهور دانشگاه در جنوب اروپا در قرون وسطی نقشی محوری داشت (نوردال<sup>۱</sup>، ۲۰۱۶). در نیمه دوم قرن پانزدهم میلادی آزادی، قدرت و حقوق دانشجویان در جنوب اروپا به‌طور قابل‌ملاحظه‌ای کمرنگ شد. پس‌از این دوره قدرت و آزادی دانشجویان در امور دانشگاه‌ها به‌شدت کاهش پیدا کرد و تا نیمه دوم قرن بیستم که این رویه به چالش کشیده شد، ادامه پیدا کرد (کوبان<sup>۲</sup>، ۱۹۷۱).

در نیمه دوم قرن بیستم احساس خدمت دانشگاه‌ها به استمرار ساختارهای اجتماعی ناعادلانه، عدم دسترسی به دانشگاه‌ها و عدم پاسخگویی آن‌ها، منجر به موج گسترده‌ای از اعتراضات دانشجویی در سراسر نقاط جهان در اواخر دهه ۶۰ شد (دی‌بوئر و استنساکر<sup>۳</sup>، ۲۰۰۷؛ نوردال، ۲۰۱۶). گستردگی اعتراضات دانشجویی و خشونت‌آمیز شدن برخی از آنها (سیدمن<sup>۴</sup>، ۲۰۰۴) سبب شد تا کشورهای غربی به تدریج شروع به تدوین قوانینی درباره اداره داخلی دانشگاه‌ها نموده و ساختارهای مردم‌سالار مختلفی را معرفی نمایند که مبتنی بر مردم‌سالاری یک فرد-یک رأی بود (دی‌بوئر و استنساکر، ۲۰۰۷).

پس‌از آن اتحادیه‌های جدید دانشجویی ایجاد شد و از آن زمان تاکنون حقوق دانشجویی به یکی از مهم‌ترین اقدامات اکثر دانشگاه‌ها تبدیل شده است. از مصادیق این امر می‌توان

1. Nordal, E. K.

2. Cobban

3. De Boer, H., & Stensaker, B.

4. Seidman

به حقوق اساسی (حقوق واقعی که دانشجویان باید از آن بهره‌مند شوند) و حقوق رویه‌ای (روش‌هایی که دانشجویان باید در حقوق خود به آنها توجه نمایند) دانشجویان در نظام آموزشی کانادا (دانشنامه کانادا<sup>۱</sup>، ۲۰۱۴)، حق حریم خصوصی<sup>۲</sup> در آموزش عالی فرانسه (۲۰۰۰)، حقوق متعدد دانش‌آموزی-دانشجویی مانند قانون حقوق مدنی، قانون آموزش عالی و دستورات اجرایی مختلف در ایالات متحده آمریکا (حرکت به بالا<sup>۳</sup>، ۲۰۱۴)، منشور حقوق دانشجویی اتحادیه دانشجویان اروپا<sup>۴</sup> (۲۰۱۶)، و قانون کد ملی دانشجویی حقوق و مسئولیت‌ها در رومانی<sup>۵</sup> (اتحادیه دانشجویان اروپا، ۲۰۱۱) اشاره کرد.

با این همه، حقوق دانشجویان هنوز هم از مهم‌ترین مباحث و موضوعات علمی و پژوهشی بوده و مطالعات متعددی در این زمینه صورت می‌گیرد. حق حریم خصوصی دانشجویان در خوابگاه‌های دانشگاه‌های دولتی (فوزی<sup>۶</sup>، ۲۰۱۸)، بسط حقوق گروه‌های مذهبی در دانشگاه‌ها و کالج‌ها (ثرو و روسو<sup>۷</sup>، ۲۰۱۸)، ترویج حقوق (ولمن<sup>۸</sup>، ۲۰۱۸)، حقوق دانشجویان و عدالت نژادی در طول دهه ۱۹۶۰ (شوماکر<sup>۹</sup>، ۲۰۱۹)، آزادی برای یادگیری: اصلاح مجدد تهدیدهای آزادی علمی دانشجویان و دلایل آن (گورالی<sup>۱۰</sup>، ۲۰۱۸) و آموزش حقوق به دانشجویان دوره کارشناسی (کلی<sup>۱۱</sup>، ۲۰۱۸) نمونه‌هایی از این مطالعات هستند.

در ایران نیز درباره قوانین و مقررات دانشجویی اسناد و مستندات متعددی وجود دارد، اما سندی با عنوان دقیق «منشور دانشجویی» یکی از رخدادهای اخیر نظام آموزش عالی کشور است که به همت وزارت علوم، تحقیقات و فناوری تدوین و در سال ۱۳۹۴ منتشر شده است (دفتر سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی فرهنگی و اجتماعی، ۱۳۹۴). البته منشور حقوق و تکالیف دانشجو معلمان نیز هم‌زمان با منشور دانشجویی مذکور تهیه و تدوین و در پایان سال ۱۳۹۳ اعتبارسنجی و نهایی شد که این مقاله گزارش این اعتبارسنجی است.

حقوق دانشجویی ابعاد مختلفی دارد. در منشور دانشجویی وزارت علوم، تحقیقات و

1. thecanadianencyclopedia
2. The Privacy Torts
3. navigatehighered
4. European Student Union(ESU)
5. law the Romanian National Student Code of Rights and Responsibilities
6. Fossey, R.
7. Thro, W., & Russo, C.
8. Wellman, C.
9. Schumaker, K.
10. Gourlay, L.
11. Kelly, E. J.

فناوری (دفتر سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی فرهنگی و اجتماعی، ۱۳۹۴) این ابعاد شامل حقوق اساسی، حقوق آموزشی و پژوهشی، حقوق صنفی و رفاهی، حقوق سیاسی، حقوق فرهنگی و اجتماعی و حقوق انضباطی در نظر گرفته شده است. نوردال (۲۰۱۶) ابعاد حقوق دانشجویی را شامل بعد علمی، اجتماعی و قابلیت در نظر گرفته است.

بعد علمی بر پیشرفت و انتقال دانش به نفع جامعه متمرکز است (سیرل<sup>۱</sup>، ۱۹۷۲؛ مگسینو<sup>۲</sup>، ۱۹۷۸). بعد اجتماعی به آزادی علمی هر فرد به‌عنوان عضوی از جامعه مردم‌سالار مانند آزادی بیان، انتشار، انجمن، پرس‌وجو و مخالفت، و همچنین حق محاکمه و رفتار برابر در مقابل قانون می‌پردازد (سیرل، ۱۹۷۲؛ مگسینو، ۱۹۷۸) و بعد قابلیت نیز به آزادی و حق توسعه قابلیت‌های دانشجویان مانند استقلال، تفکر انتقادی و توانمندی برای استفاده از حقوق خود به‌عنوان شهروند می‌پردازد و حقوق دانشجویان را به‌عنوان وسیله‌ای برای دستیابی به آزادی‌های بیشتر در نظر می‌گیرد (نوردال، ۲۰۱۶).

بر اساس منشور حقوق دانشجویی اتحادیه دانشجویان اروپا (۲۰۰۸) ابعاد منشور حقوق دانشجویی عبارت‌اند از: دسترسی به آموزش عالی، دخالت دانشجویان در امور دانشگاه، بعد اجتماعی، بعد آموزشی یا علمی، حق حریم خصوصی و حق دستیابی به دانش و اطلاعات. در این پژوهش کیفیت منشور حقوق و تکالیف دانشجو معلمان دانشگاه فرهنگیان، در دو بعد اساسی حقوق و تکالیف دانشجویان، بر اساس معیارهای جامعیت، واقع‌بینانه بودن، روشن و قابل فهم بودن و کاربردی و عملی بودن سنجیده شد. هدف آن بود که با تشخیص کاستی‌های اولیه و تجدیدنظر در نسخه اولیه منشور، نسخه نهایی آن تهیه شود. در این کار از اعتبارسنجی نظری (معیارهای جامعیت، واقع‌بینانه بودن، روشن و قابل فهم بودن) و عملی (کاربردی و عملی بودن) و همچنین اعتبارسنجی درونی (دانشجویان به عنوان ذی‌نفعان اصلی منشور) استفاده شد.

## روش

متناسب با موضوع پژوهش از روش پیمایشی استفاده شد. جامعه آماری این پژوهش عبارت بود از کلیه دانشجو معلمان پردیس‌های سراسر کشور دانشگاه فرهنگیان که نمونه‌ای ۴۰۹ نفره از آنها به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای به شرح جدول زیر انتخاب شدند. خوشه‌های این نمونه‌گیری نیز استان‌های کشور بود.

1. Searle  
2. Magsino



جدول ۱: نمونه‌های پژوهش

استان	تعداد		جنسیت	کل	استان	تعداد		جنسیت	کل	استان	تعداد		جنسیت	کل
	دختر	پسر				دختر	پسر				دختر	پسر		
البرز	درصدیابکل	فراوانی	۷	٪۱۱/۷	اصفهان	درصدیابکل	فراوانی	۱۵	٪۳/۷	اردبیل	درصدیابکل	فراوانی	۵	٪۱/۲
	درصدیابکل	فراوانی	۱	٪۲۰		درصدیابکل	فراوانی	۱۱	٪۲/۷		درصدیابکل	فراوانی	۱۱	٪۲/۷
	درصدیابکل	فراوانی	۸	٪۲/۱۰		درصدیابکل	فراوانی	۲۶	٪۶/۴		درصدیابکل	فراوانی	۱۶	٪۳/۹
سیستان و بلوچستان	درصدیابکل	فراوانی	۴	٪۱/۱۰	سمنان	درصدیابکل	فراوانی	۲	٪۵	زنجان	درصدیابکل	فراوانی	۳	٪۷
	درصدیابکل	فراوانی	۵	٪۱/۴		درصدیابکل	فراوانی	۶	٪۱/۵		درصدیابکل	فراوانی	۵	٪۱/۲
	درصدیابکل	فراوانی	۹	٪۲/۴		درصدیابکل	فراوانی	۸	٪۲/۱۰		درصدیابکل	فراوانی	۸	٪۲/۱۰
مازندران	درصدیابکل	فراوانی	۱۲	٪۲/۹	لرستان	درصدیابکل	فراوانی	۴	٪۱/۱۰	گیلان	درصدیابکل	فراوانی	۴	٪۱/۱۰
	درصدیابکل	فراوانی	۱۳	٪۳/۴		درصدیابکل	فراوانی	۱۰	٪۲/۴		درصدیابکل	فراوانی	۶	٪۱/۵
	درصدیابکل	فراوانی	۲۵	٪۶/۱		درصدیابکل	فراوانی	۱۴	٪۳/۴		درصدیابکل	فراوانی	۱۰	٪۲/۴
آذربایجان شرقی	درصدیابکل	فراوانی	۰	٪۰	آذربایجان غربی	درصدیابکل	فراوانی	۸	٪۲/۱۰	گلستان	درصدیابکل	فراوانی	۴	٪۱/۱۰
	درصدیابکل	فراوانی	۶	٪۱/۵		درصدیابکل	فراوانی	۱۰	٪۲/۴		درصدیابکل	فراوانی	۹	٪۲/۴
	درصدیابکل	فراوانی	۶	٪۱/۵		درصدیابکل	فراوانی	۱۸	٪۴/۴		درصدیابکل	فراوانی	۱۳	٪۳/۲
خراسان شمالی	درصدیابکل	فراوانی	۴	٪۱/۱۰	خراسان شمالی	درصدیابکل	فراوانی	۷	٪۱/۷	گلستان	درصدیابکل	فراوانی	۲۰	٪۴/۹
	درصدیابکل	فراوانی	۰	٪۰		درصدیابکل	فراوانی	۱۳	٪۳/۴		درصدیابکل	فراوانی	۸	٪۲/۱۰
	درصدیابکل	فراوانی	۴	٪۱/۱۰		درصدیابکل	فراوانی	۲۰	٪۴/۹		درصدیابکل	فراوانی	۲۰	٪۴/۹
کهگیلویه و بویراحمد	درصدیابکل	فراوانی	۵	٪۱/۲	کهگیلویه و بویراحمد	درصدیابکل	فراوانی	۴	٪۱/۱۰	کهگیلویه و بویراحمد	درصدیابکل	فراوانی	۴	٪۱/۱۰
	درصدیابکل	فراوانی	۰	٪۰		درصدیابکل	فراوانی	۱۰	٪۲/۴		درصدیابکل	فراوانی	۶	٪۱/۵
	درصدیابکل	فراوانی	۵	٪۱/۲		درصدیابکل	فراوانی	۱۴	٪۳/۴		درصدیابکل	فراوانی	۱۰	٪۲/۴

استان	تعداد		جنسیت		کل
	دختر	پسر	دختر	پسر	
استان	فارس				
	فراوانی	درصدبناکل	فراوانی	درصدبناکل	فراوانی
	۶	٪۱/۵	۱	٪۲/۰	۱۲
	۶	٪۱/۵	۹	٪۲/۲	۱۵
استان	قزوین				
	فراوانی	درصدبناکل	فراوانی	درصدبناکل	فراوانی
	۱۲	٪۲/۹	۳	٪۷/۰	۱۵
	۱۵	٪۳/۷	۵	٪۱/۲	۲۷
استان	مرکزی				
	فراوانی	درصدبناکل	فراوانی	درصدبناکل	فراوانی
	۳۷	٪۶/۶	۸	٪۲/۰	۴۵
	۱۰	٪۲/۴	۵	٪۱/۵	۱۵
استان	همدان				
	فراوانی	درصدبناکل	فراوانی	درصدبناکل	فراوانی
	۹	٪۲/۲	۴	٪۱/۰	۱۳
	۵	٪۱/۲	۵	٪۱/۲	۱۰
استان	هرمزگان				
	فراوانی	درصدبناکل	فراوانی	درصدبناکل	فراوانی
	۷	٪۱/۷	۱۰	٪۲/۴	۱۷
	۶	٪۱/۵	۵	٪۱/۴	۱۱
استان	تهران				
	فراوانی	درصدبناکل	فراوانی	درصدبناکل	فراوانی
	۲۷	٪۶/۶	۳	٪۷/۰	۳۰
	۲۱	٪۵/۱	۱۰	٪۲/۴	۳۱
استان	چهارمحال و بختیاری				
	فراوانی	درصدبناکل	فراوانی	درصدبناکل	فراوانی
	۱۳	٪۳/۲	۷	٪۱/۷	۲۰
	۴۸	٪۱۱/۷	۱۳	٪۳/۲	۶۱
استان	قم				
	فراوانی	درصدبناکل	فراوانی	درصدبناکل	فراوانی
	۹	٪۲/۲	۶	٪۱/۵	۱۵
	۳	٪۷/۰	۳	٪۷/۰	۶
استان	کردستان				
	فراوانی	درصدبناکل	فراوانی	درصدبناکل	فراوانی
	۹	٪۲/۲	۳	٪۷/۰	۱۲
	۴	٪۱/۰	۴	٪۱/۰	۸
استان	کرمان				
	فراوانی	درصدبناکل	فراوانی	درصدبناکل	فراوانی
	۶	٪۱/۵	۳	٪۷/۰	۹
	۳	٪۷/۰	۳	٪۷/۰	۶
استان	یزد				
	فراوانی	درصدبناکل	فراوانی	درصدبناکل	فراوانی
	۸	٪۲/۰	۲	٪۵/۰	۱۰
	۶	٪۱/۵	۶	٪۱/۵	۱۲
استان	کل				
	فراوانی	درصدبناکل	فراوانی	درصدبناکل	فراوانی
	۴۰۹	٪۱۰۰/۰	۱۷۵	٪۴۲/۸	۲۳۴
	۴۰۹	٪۱۰۰/۰	۲۳۴	٪۵۷/۲	۶۴۳
استان	خراسان رضوی				
	فراوانی	درصدبناکل	فراوانی	درصدبناکل	فراوانی
	۲۶	٪۶/۴	۲۰	٪۴/۹	۴۶
	۲۶	٪۶/۴	۲۰	٪۴/۹	۴۶
استان	خراسان جنوبی				
	فراوانی	درصدبناکل	فراوانی	درصدبناکل	فراوانی
	۷	٪۱/۷	۲	٪۵/۰	۹
	۵	٪۱/۲	۵	٪۱/۲	۱۰
استان	ایلام				
	فراوانی	درصدبناکل	فراوانی	درصدبناکل	فراوانی
	۱۲	٪۲/۹	۶	٪۱/۵	۱۸
	۱۲	٪۲/۹	۶	٪۱/۵	۱۸
استان	بوشهر				
	فراوانی	درصدبناکل	فراوانی	درصدبناکل	فراوانی
	۶	٪۱/۵	۱	٪۲/۰	۷
	۶	٪۱/۵	۱	٪۲/۰	۷
استان	کرمانشاه				
	فراوانی	درصدبناکل	فراوانی	درصدبناکل	فراوانی
	۲۶	٪۶/۴	۲۰	٪۴/۹	۴۶
	۲۶	٪۶/۴	۲۰	٪۴/۹	۴۶

برای گردآوری داده‌های پژوهش از پرسشنامه محقق‌ساخته استفاده شد. پرسشنامه‌ای که از سه بخش اساسی الف) بخش حقوق، ب) بخش تکالیف و ج) کل منشور تشکیل می‌شد. در بخش‌های حقوق و تکالیف، تک‌تک بندهای حقوقی و تکالیفی منشور حقوق دانشجو معلمان بر اساس معیارهای روشن و قابل فهم بودن، واقع‌بینانه بودن و کاربردی و عملی بودن از طریق پاسخ‌های دوگزینه‌ای بلی-خیر بررسی شد. در بخش کل منشور نیز، وضعیت منشور بر اساس معیارهای خلاصه و مفید بودن، پاسخگویی به نیازها و خواسته‌های دانشجویان و ارزیابی کلی دانشجو معلمان از منشور به صورت مقیاس چند سطحی لیکرتی بررسی شد. برای تعیین روایی ابزارها، از تحلیل محتوای سؤالات توسط متخصصین استفاده شد، به این صورت که پرسشنامه در اختیار ۵ نفر از متخصصان مرتبط قرار گرفت و بر اساس نظرات آنها اصلاح و نسخه نهایی مورد تأیید آنها قرار گرفت. پایایی ابزارها نیز از طریق اجرای آنها در ۱۰٪ اعضای نمونه‌های پژوهش و بر اساس آلفای کراباخ و با استفاده از نرم‌افزار SPSS برابر با ۰/۸۹ برآورد شد. داده‌های پژوهش نیز با جداول توزیع فراوانی و تکنیک‌های درصدگیری و نمودار توصیف و با آزمون‌های دوجمله‌ای و خی دو تحلیل شد. البته برای قضاوت درباره مناسب بودن یا نبودن مؤلفه‌ها از خط برش‌های الف) بالاتر از ۷۰٪ مناسب، ب) ۶۰٪ الی ۷۰٪ نیازمند بررسی بیشتر و ج) کمتر از ۶۰٪ نامناسب و حذف استفاده شد.

#### یافته‌ها

متناسب با سؤالات پژوهش، یافته‌ها به شرح زیر است:

۱- بخش حقوق «منشور حقوق و تکالیف دانشجو معلمان» تا چه حد معتبر است؟

جدول ۲: اعتبارسنجی بخش حقوق «مشور حقوق و تکالیف دانشجو معلمان»

کاربردی و عملی بودن			واقع بینانه بودن			روشن و قابل فهم بودن			معیار اعتبار		مؤلفه
معنی داری	درصد	فراوانی	معنی داری	درصد	فراوانی	معنی داری	درصد	فراوانی	بلی	خیر	
۰/۰۵	۷۷/۵	۳۱۷	۰/۰۵	۸۶/۱	۳۵۲	۰/۰۵	۸۷	۳۵۶	بلی	عزت، حرمت و کرامت	
	۱۶/۱	۶۶		۹/۳	۳۸		۱۱/۵	۴۷	خیر	به پاس انتخاب حرفه مقدس معلمی و با عنایت به جایگاه کلیدی آن در تعیین سرشت و سرنوشت آینده میهن اسلامی	
	۹۳/۶	۳۸۳		۹۵/۴	۳۹۰		۹۸/۵	۴۰۳	کل		
۰/۰۵	۷۳/۳	۳۰۰	۰/۰۵	۷۹/۷	۳۲۶	۰/۰۵	۹۰/۷	۳۷۱	بلی	حضور در محیطی کاملاً مساعد و مستعد دستیابی به شایستگی های حرفه ای در ابعاد گوناگون مانند دینی، اخلاقی، علمی، تربیتی و پژوهشی	
	۲۰/۵	۸۴		۱۶/۶	۶۸		۶/۱	۲۵	خیر		
	۹۳/۹	۳۸۴		۹۶/۳	۳۹۴		۹۶/۸	۳۹۶	کل		
۰/۰۵	۷۱/۱	۲۹۱	۰/۰۵	۷۷/۰	۳۱۵	۰/۰۵	۸۷/۳	۳۵۷	بلی	برخورداری از آموزش های دارای کیفیت ممتاز و روزآمد به ویژه از نظر فناوری های جدید	
	۲۳/۰	۹۴		۱۸/۳	۷۵		۹/۳	۳۸	خیر		
	۹۴/۱	۳۸۵		۹۵/۴	۳۹۰		۹۶/۶	۳۹۵	کل		
۰/۰۵	۸۹/۲	۳۶۵	۰/۰۵	۸۹/۰	۳۶۴	۰/۰۵	۹۳/۶	۳۸۳	بلی	ورود هرچه گسترده تر به فعالیت های متنوع مدرسه ای (کارورزی) برای کسب و تثبیت شایستگی های حرفه ای	
	۵/۴	۲۲		۵/۴	۲۲		۳/۹	۱۶	خیر		
	۹۴/۶	۳۸۷		۹۴/۴	۳۸۶		۹۷/۶	۳۹۹	کل		
۰/۰۵	۶۹/۲	۲۸۳	۰/۰۵	۶۸/۹	۲۸۲	۰/۰۵	۷۱/۱	۲۹۱	بلی	دسترسی به فرصت های یادگیری غیر الزامی در امتداد شایستگی های مصرح در برنامه درسی/ آموزشی	
	۱۸/۸	۷۷		۱۹/۱	۷۸		۲۳/۲	۹۵	خیر		
	۸۸/۰	۳۶۰		۸۸/۰	۳۶۰		۹۴/۴	۳۸۶	کل		

کاربردی و عملی بودن			واقع‌بینانه بودن			روشن و قابل فهم بودن			معیار اعتبار		مؤلفه
معنی داری	درصد	فراوانی	معنی داری	درصد	فراوانی	معنی داری	درصد	فراوانی			
۰/۰۵	۶۸/۹	۲۸۲	۰/۰۵	۷۳/۶	۳۰۱	۰/۰۵	۸۴/۸	۳۴۷	بلی	دسترسی به فرصت‌های یادگیری در امتداد شایستگی‌های اختیاری و متناسب با علائق و استعدادها در طول سال (بدون انقطاع در تابستان)	
	۲۲/۲	۹۱		۱۸/۶	۷۶		۹/۸	۴۰	خیر		
	۹۱/۲	۳۷۳		۹۲/۲	۳۷۷		۹۴/۶	۳۸۷	کل		
۰/۰۵	۶۷/۲	۲۷۵	۰/۰۵	۷۱/۴	۲۹۲	۰/۰۵	۸۵/۸	۳۵۱	بلی	زیست در محیط شبانه‌روزی واجد امکانات تربیتی و رفاهی، بهداشتی، مشاوره‌ای و درمانی در سطحی شایسته جایگاه معلم در نظام جمهوری اسلامی ایران	
	۲۳/۷	۹۷		۲۱/۸	۸۹		۸/۳	۳۴	خیر		
	۹۱/۰	۳۷۲		۹۳/۲	۳۸۱		۹۴/۱	۳۸۵	کل		
۰/۰۵	۶۸/۲	۲۷۹	۰/۰۵	۶۹/۴	۲۸۴	۰/۰۵	۷۹/۷	۳۲۶	بلی	دسترسی به امکانات و ظرفیت‌های نهادهای سهیم و مؤثر در سطوح محلی، منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی برای نیل به طیف شایستگی‌های معلمی	
	۲۱/۸	۸۹		۲۰/۸	۸۵		۱۳/۴	۵۵	خیر		
	۹۰/۰	۳۶۸		۹۰/۲	۳۶۹		۹۳/۲	۳۸۱	کل		
۰/۰۵	۷۸/۲	۳۲۰	۰/۰۵	۸۰/۴	۳۲۹	۰/۰۵	۸۸/۵	۳۶۲	بلی	دسترسی به نسل‌های پیشین معلمان و صاحبان تجربیات ممتاز آموزشی و تربیتی	
	۱۴/۲	۵۸		۱۲/۲	۵۰		۴/۹	۲۰	خیر		
	۹۲/۴	۳۷۸		۹۲/۷	۳۷۹		۹۳/۴	۳۸۲	کل		
۰/۰۵	۷۷/۳	۳۱۶	۰/۰۵	۷۷/۸	۳۱۸	۰/۰۵	۸۷/۸	۳۵۹	بلی	تجربه کردن محیطی ایمن، آرام و بانشاط آکنده از صمیمیت، همدلی، امنیت و درک متقابل	
	۱۴/۲	۵۸		۱۵/۴	۶۳		۶/۱	۲۵	خیر		
	۹۱/۴	۳۷۴		۹۳/۲	۳۸۱		۹۳/۹	۳۸۴	کل		

کاربردی و عملی بودن			واقع بینانه بودن			روشن و قابل فهم بودن			معیار اعتبار		مؤلفه
معنی داری	درصد	فراوانی	معنی داری	درصد	فراوانی	معنی داری	درصد	فراوانی			
۰/۰۵	۶۷/۷	۲۷۷	۰/۰۵	۷۱/۱	۲۹۱	۰/۰۵	۸۱/۴	۳۳۳	بلی	مشارکت در فرایند شکل‌گیری تصمیمات ناظر به مدیریت واحد آموزشی	
	۲۱/۰	۸۶		۱۹/۱	۷۸		۱۲/۲	۵۰	خیر		
	۸۸/۸	۳۶۳		۹۰/۲	۳۶۹		۹۳/۶	۳۸۳	کل		
۰/۰۵	۶۸/۵	۲۸۰	۰/۰۵	۷۶/۵	۳۱۳	۰/۰۵	۸۷/۰	۳۵۶	بلی	اظهارنظر انتقادی و تعالی‌جویانه درباره عملکرد مدیران دانشگاه در تمام سطوح	
	۲۳/۵	۹۶		۱۶/۶	۶۸		۶/۶	۲۷	خیر		
	۹۱/۹	۳۷۶		۹۳/۲	۳۸۱		۹۳/۶	۳۸۳	کل		
۰/۰۵	۶۷/۵	۲۷۶	۰/۰۵	۷۲/۴	۲۹۶	۰/۰۵	۸۳/۶	۳۴۲	بلی	اظهارنظر درباره مسائل گوناگون اجتماعی به‌ویژه مسائل سیاسی و اجتماعی با استفاده از ظرفیت‌های قانونی	
	۲۳/۷	۹۷		۱۹/۸	۸۱		۱۰/۰	۴۱	خیر		
	۹۱/۲	۳۷۳		۹۲/۲	۳۷۷		۹۳/۶	۳۸۳	کل		
۰/۰۵	۷۰/۷	۲۸۹	۰/۰۵	۷۴/۶	۳۰۵	۰/۰۵	۸۱/۷	۳۳۴	بلی	دستیابی به تجربه زیسته متناسب با عصر فناوری با حضور در محیطی آمیخته با فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی در کلیه ابعاد	
	۱۷/۶	۷۲		۱۵/۲	۶۲		۱۱/۵	۴۷	خیر		
	۸۸/۳	۳۶۱		۸۹/۷	۳۶۷		۹۳/۲	۳۸۱	کل		
۰/۰۵	۷۷/۳	۳۱۶	۰/۰۵	۷۹/۰	۳۲۳	۰/۰۵	۸۴/۶	۳۴۶	بلی	برخورداری از فرصت‌های پژوهش فردی و گروهی و همچنین کاربرد آموخته‌های نظری در حل مسائل عملی و حرفه‌ای	
	۱۴/۲	۵۸		۱۳/۰	۵۳		۹/۳	۳۸	خیر		
	۹۱/۴	۳۷۴		۹۱/۹	۳۷۶		۹۳/۹	۳۸۴	کل		
۰/۰۵	۸۰/۹	۳۳۱	۰/۰۵	۸۲/۴	۳۳۷	۰/۰۵	۸۸/۰	۳۶۰	بلی	برخورداری از محیط آموزشی آراسته و نظیف در ابعاد انسانی و فیزیکی	
	۱۰/۸	۴۴		۱۰/۵	۴۳		۵/۹	۲۴	خیر		
	۹۱/۷	۳۷۵		۹۲/۹	۳۸۰		۹۳/۹	۳۸۴	کل		
۰/۰۵	۸۴/۶	۳۴۶	۰/۰۵	۸۵/۶	۳۵۰	۰/۰۵	۸۷/۸	۳۵۹	بلی	تأسیس و اداره تشکلهای دانشجویی، انجمن‌های علمی و کانون‌ها و همچنین شوراهای صنفی	
	۴/۶	۱۹		۴/۶	۱۹		۳/۲	۱۳	خیر		
	۸۹/۲	۳۶۵		۹۰/۲	۳۶۹		۹۱/۰	۳۷۲	کل		

کاربردی و عملی بودن			واقع‌بینانه بودن			روشن و قابل فهم بودن			معیار اعتبار	مؤلفه
معنی‌داری	درصد	فراوانی	معنی‌داری	درصد	فراوانی	معنی‌داری	درصد	فراوانی		
			۰/۰۵	٪۷۴	۲۲۷	بلی	آوردن تمام حقوق دانشجو معلمان در <sup>۱</sup> منشور حقوق و تکالیف دانشجو معلمان <sup>۲</sup>			
				٪۲۶	۷۹	خیر				
				٪۱۰۰	۳۰۶	کل				

بر اساس نتایج جدول ۲، و همچنین معنی‌داری آزمون آماری، یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که بر اساس نظرات دانشجو معلمان:

- تک‌تک مؤلفه‌های حقوقی «منشور حقوق و تکالیف دانشجو معلمان» روشن و قابل فهم هستند. البته بند «دسترسی به فرصت‌های یادگیری غیر الزامی در امتداد شایستگی‌های مصرح در برنامه درسی/ آموزشی» نسبت به سایر بندها صراحت و قابلیت فهم کمتری دارد.
- تک‌تک مؤلفه‌های حقوقی «منشور حقوق و تکالیف دانشجو معلمان» واقع‌بینانه هستند. البته بندهای «زیست در محیط شبانه‌روزی واجد امکانات تربیتی و رفاهی، بهداشتی، مشاوره‌ای و درمانی در سطحی شایسته جایگاه معلم در نظام جمهوری اسلامی ایران» و «مشارکت در فرایند شکل‌گیری تصمیمات ناظر به مدیریت واحد آموزشی» نیازمند بررسی بیشتری هستند.
- اکثر مؤلفه‌های حقوقی «منشور حقوق و تکالیف دانشجو معلمان» کاربردی و عملی هستند. البته بندهای «برخوردار از آموزش‌های دارای کیفیت ممتاز و روزآمد به‌ویژه از نظر فناوری‌های جدید»، «دسترسی به فرصت‌های یادگیری غیر الزامی در امتداد شایستگی‌های مصرح در برنامه درسی/ آموزشی»، «دسترسی به فرصت‌های یادگیری در امتداد شایستگی‌های اختیاری و متناسب با علائق و استعدادها در طول سال (بدون انقطاع در تابستان)»، «زیست در محیط شبانه‌روزی واجد امکانات تربیتی و رفاهی، بهداشتی، مشاوره‌ای و درمانی در سطحی شایسته جایگاه معلم در نظام جمهوری اسلامی ایران»، «دسترسی به امکانات و ظرفیت‌های نهادهای سهیم و مؤثر در سطوح

محلی، منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی برای نیل به طیف شایستگی‌های معلمی»، «مشارکت در فرایند شکل‌گیری تصمیمات ناظر به مدیریت واحد آموزشی»، «اظهار نظر انتقادی و تعالی‌جویانه درباره عملکرد مدیران دانشگاه در تمام سطوح»، «اظهار نظر درباره مسائل گوناگون اجتماعی به‌ویژه مسائل سیاسی و اجتماعی با استفاده از ظرفیت‌های قانونی» و «دستیابی به تجربه زیسته متناسب با عصر فناوری با حضور در محیطی آمیخته با فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی در کلیه ابعاد» قابلیت اجرایی کمتری نسبت به سایر بندها دارند و نیازمند بازنگری هستند.

- بر اساس نظرات ۷۴٪ از دانشجو معلمان، تمام حقوق دانشجو معلمان در «منشور حقوق و تکالیف دانشجو معلمان» آورده شده است.

## ۲- بخش تکالیف «منشور حقوق و تکالیف دانشجو معلمان» تا چه حد معتبر است؟

جدول ۳: اعتبارسنجی بخش تکالیف «منشور حقوق و تکالیف دانشجو معلمان»

مؤلفه	معیار اعتبار			روشن قابل فهم بودن			واقع‌بینانه بودن			کاربردی و عملی بودن		
	فراوانی	درصد	معنی‌داری	فراوانی	درصد	معنی‌داری	فراوانی	درصد	معنی‌داری	فراوانی	درصد	معنی‌داری
رعایت موازین و آداب اسلامی در سلوک فردی و اجتماعی و رعایت شئون اخلاقی دانشجو معلم در نظام اسلامی	بلی	۳۵۷	۸۷/۳	۰/۰۵	۳۴۳	۸۳/۹	۰/۰۵	۳۴۵	۸۴/۴	۰/۰۵	۳۴۵	۸۴/۴
	خیر	۱۳	۳/۲		۲۰	۴/۹		۱۷	۴/۲		۱۷	۴/۲
	کل	۳۷۰	۹۰/۵		۳۶۳	۸۸/۸		۳۶۲	۸۸/۵		۳۶۲	۸۸/۵
سعی بلیغ و کوشش همه‌جانبه در دستیابی به شایستگی‌های مصرح در برنامه درسی با حسن استفاده از تمامی فرصت‌ها اعم از رسمی و غیررسمی	بلی	۳۲۳	۷۹/۰	۰/۰۵	۳۰۰	۷۳/۳	۰/۰۵	۳۰۲	۷۳/۸	۰/۰۵	۳۰۲	۷۳/۸
	خیر	۴۵	۱۱/۰		۵۴	۱۳/۲		۴۶	۱۱/۲		۴۶	۱۱/۲
	کل	۳۶۸	۹۰/۰		۳۵۴	۸۶/۶		۳۴۸	۸۵/۱		۳۴۸	۸۵/۱
پذیرش نتیجه سازوکارهای سنجش شایستگی‌های معلمی به‌صورت جامع در پایان دوره تحصیلی	بلی	۳۱۲	۷۶/۳	۰/۰۵	۲۶۹	۶۵/۸	۰/۰۵	۲۷۶	۶۷/۵	۰/۰۵	۲۷۶	۶۷/۵
	خیر	۵۵	۱۳/۴		۸۵	۲۰/۸		۷۶	۱۸/۶		۷۶	۱۸/۶
	کل	۳۶۷	۸۹/۷		۳۵۴	۸۶/۶		۳۵۲	۸۶/۱		۳۵۲	۸۶/۱
برخورد مسئولانه و خلاقانه با محدودیت‌های محیط به‌مثابه فرصت رشد فردی و حرفه‌ای	بلی	۳۲۷	۸۰/۰	۰/۰۵	۲۹۰	۷۰/۹	۰/۰۵	۳۰۰	۷۳/۳	۰/۰۵	۳۰۰	۷۳/۳
	خیر	۳۸	۹/۳		۶۷	۱۶/۴		۵۳	۱۳/۰		۵۳	۱۳/۰
	کل	۳۶۵	۸۹/۲		۳۵۷	۸۷/۳		۳۵۳	۸۶/۳		۳۵۳	۸۶/۳



معیار اعتبار			روشن قابل فهم بودن			واقع بینانه بودن			کاربردی و عملی بودن					
مؤلفه			معنی داری	درصد	فراوانی	معنی داری	درصد	فراوانی	معنی داری	درصد	فراوانی			
بلبی	۳۵۰	۸۵/۶	۰/۰۵	۷۹/۷	۳۲۶	۰/۰۵	۷۹/۷	۳۲۶	۰/۰۵	۸۲/۴	۳۳۷			
										۴/۴	۱۸			
										۸۶/۸	۳۵۵			
بروز روحیه مشارکت، همکاری و تعاون با قبول مسئولیت‌های پیشنهادی در محیط دانشگاهی														
بلبی	۳۳۷	۸۲/۴	۰/۰۵	۷۵/۶	۳۰۹	۰/۰۵	۷۵/۶	۳۰۹	۰/۰۵	۷۵/۸	۳۱۰			
										۱۱/۷	۴۸			
										۸۷/۵	۳۵۸			
رعایت همه جانبه ضوابط و مقررات آموزش عالی در همه ابعاد														
بلبی	۳۳۷	۸۲/۴	۰/۰۵	۷۵/۶	۳۰۹	۰/۰۵	۷۵/۶	۳۰۹	۰/۰۵	۷۵/۸	۳۱۰			
										۱۱/۷	۴۸			
										۸۷/۵	۳۵۸			
مشارکت در اصلاح و تغییر موقعیت و فرصت‌آفرینی برای رشد و بالندگی خویش و دیگر دانشجویان														
بلبی	۳۳۸	۸۲/۶	۰/۰۵	۷۵/۶	۳۰۹	۰/۰۵	۷۵/۶	۳۰۹	۰/۰۵	۷۷/۵	۳۱۷			
										۹/۰	۳۷			
										۸۶/۶	۳۵۴			
کمک به افزایش سطح امید و نشاط در میان دانشجویان به عنوان مهم‌ترین مصداق امر به معروف														
بلبی	۳۴۷	۸۴/۸	۰/۰۵	۷۷/۸	۳۱۸	۰/۰۵	۷۷/۸	۳۱۸	۰/۰۵	۷۹/۰	۳۲۳			
										۷/۸	۳۲			
										۸۶/۸	۳۵۵			
همکاری با مدیران و کارکنان واحد آموزشی در اجرای ضوابط و مقررات														
بلبی	۳۵۵	۸۶/۸	۰/۰۵	۷۹/۷	۳۲۶	۰/۰۵	۷۹/۷	۳۲۶	۰/۰۵	۸۱/۴	۳۳۳			
										۴/۶	۱۹			
										۸۶/۱	۳۵۲			
رعایت عفاف، حجاب، آراستگی و بهداشت شخصی و مشارکت در حفظ پاکیزگی و آراستگی محیط آموزشی														
بلبی	۳۵۵	۸۶/۸	۰/۰۵	۸۱/۹	۳۳۵	۰/۰۵	۸۱/۹	۳۳۵	۰/۰۵	۸۴/۱	۳۴۴			
										۳/۷	۱۵			
										۸۷/۸	۳۵۹			
استفاده مسئولانه و بخردانه از امکانات و منابع و حفظ و نگهداری اموال و منابع عمومی														
بلبی	۳۶۷	۸۹/۷	۰/۰۵	۸۴/۱	۳۴۴	۰/۰۵	۸۴/۱	۳۴۴	۰/۰۵	۸۵/۳	۳۴۹			
										۲/۹	۱۲			
										۸۸/۳	۳۶۱			
التزام به حفظ حرمت و کرامت استادان و کارکنان دانشگاه														
آوردن تمام تکالیف دانشجو معلمان در <sup>a</sup> منشور حقوق و تکالیف دانشجو معلمان <sup>b</sup>			بلبی	۲۵۵	۸۵٪	۰/۰۵	۲۵۵	۸۵٪	۰/۰۵	۲۵۵	۸۵٪			
												خیر	۴۴	۱۵٪
												کل	۲۹۹	۱۰۰٪

بر اساس نتایج جدول ۳، و همچنین معنی‌داری آزمون آماری، یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که بر اساس نظرات دانشجو معلمان:

- تک تک مؤلفه‌های تکالیف «منشور حقوق و تکالیف دانشجو معلمان» روشن و قابل فهم هستند.
- تک تک مؤلفه‌های تکالیف «منشور حقوق و تکالیف دانشجو معلمان» واقع‌بینانه هستند. البته بندهای «پذیرش نتیجه سازوکارهای سنجش شایستگی‌های معلمی به صورت جامع در پایان دوره تحصیلی» و «برخورد مسئولانه و خلاقانه با محدودیت‌های محیط به مثابه فرصت رشد فردی و حرفه‌ای» نیازمند بررسی بیشتری هستند.
- تک تک مؤلفه‌های تکالیف «منشور حقوق و تکالیف دانشجو معلمان» کاربردی و عملی هستند. البته بند «پذیرش نتیجه سازوکارهای سنجش شایستگی‌های معلمی به صورت جامع در پایان دوره تحصیلی» قابلیت اجرایی کمتری نسبت به سایر بندها دارد و نیازمند بازنگری است.

بر اساس نظرات ۸۵٪ از دانشجو معلمان، تمام تکالیف دانشجو معلمان در «منشور حقوق و تکالیف دانشجو معلمان» آورده شده است.

۳- کل «منشور حقوق و تکالیف دانشجو معلمان در دانشگاه فرهنگیان» تا چه حد معتبر است؟

جدول ۴: اعتبارسنجی کل «منشور حقوق و تکالیف دانشجو معلمان»

ارزیابی نهایی از منشور				پاسخگویی به نیازها و خواسته‌های دانشجو معلمان			خلاصه و مفید بودن کل منشور			
درجه	تعداد	نسبت		درجه	تعداد	نسبت	درجه	تعداد	نسبت	
$\chi^2 = 355/34$	۹/۱	۳۷	نامناسب	$\chi^2 = 326/8$	۱/۵	۶	$\chi^2 = 250/48$	۱/۲	۵	خیلی کم
	۳۳/۷	۱۳۸	نسبتاً مناسب		۵/۴	۲۲		۳/۴	۱۴	کم
Df = ۴	۳۷/۴	۱۵۳	مناسب	Df = ۴	۱۵/۹	۶۵	Df = ۴	۱۵/۲	۶۲	متوسط
	۹/۳	۳۸	کاملاً مناسب		۴۹/۴	۲۰۲		۵۰/۴	۲۰۶	زیاد
Sig = ۰/۰۱	۱۰/۵	۴۳	مجهول	Sig = ۰/۰۱	۱۷/۱	۷۰	Sig = ۰/۰۱	۱۹/۱	۷۸	خیلی زیاد
	۱۰۰	۴۰۹	کل		۱۰/۸	۴۴		۱۰/۸	۴۴	مجهول
					۱۰۰	۴۰۹		۱۰۰	۴۰۹	کل

بر اساس نتایج جدول ۴، و همچنین معنی‌داری آزمون آماری، یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که بر اساس نظرات دانشجو معلمان:

- میزان خلاصه و مفید بودن «منشور حقوق و تکالیف دانشجو معلمان» ۱/۲٪ در حد خیلی کم، ۳/۴٪ در حد کم، ۱۵/۲٪ در حد متوسط، ۵۰/۴٪ در حد زیاد و ۱۹/۱٪ در حد خیلی زیاد است. همچنین با ۹۵٪ اطمینان می‌توان گفت که کل «منشور حقوق و تکالیف دانشجو معلمان» در حد زیاد خلاصه و مفید است.
  - میزان پاسخگو بودن «منشور حقوق و تکالیف دانشجو معلمان» از نیازها و خواسته‌های دانشجویان ۱/۵٪ در حد خیلی کم، ۵/۴٪ در حد کم، ۱۵/۹٪ در حد متوسط، ۴۹/۴٪ در حد زیاد و ۱۷/۱٪ در حد خیلی زیاد است. همچنین با ۹۵٪ اطمینان می‌توان گفت که کل «منشور حقوق و تکالیف دانشجو معلمان» در حد زیاد به نیازها و خواسته‌های دانشجو معلمان پاسخگو است.
  - ارزیابی کلی دانشجویان از «منشور حقوق و تکالیف دانشجو معلمان» به ترتیب ۹/۱٪ نامناسب، ۳۳/۷٪ نسبتاً مناسب، ۳۷/۴٪ مناسب و ۹/۳٪ کاملاً مناسب است. همچنین با ۹۵٪ اطمینان می‌توان گفت که کل «منشور حقوق و تکالیف دانشجو معلمان» در حد مناسب ارزیابی شد.
- متناسب با یافته‌های فوق، نسخه اولیه «منشور حقوق و تکالیف دانشجو معلمان» در کمیته‌ای متشکل از سرپرست و معاونان آموزشی و فرهنگی-اجتماعی دانشگاه و مجری پژوهش مطرح و نسخه نهایی منشور مذکور تهیه و به پردیس‌های دانشگاه جهت بهره‌برداری‌های لازم ابلاغ شد. جدول زیر این اصلاحات را نشان می‌دهد.

جدول ۵: اصلاحات انجام شده و نسخه نهایی «منشور حقوق و تکالیف دانشجو معلمان»

اصلاحات انجام شده	نسخه نهایی منشور
تعیین سرشت و سرنوشت آینده میهن اسلامی	۱. عزت، حرمت و کرامت به پاس انتخاب حرفه مقدس معلمی و با عنایت به جایگاه کلیدی آن در تعیین آینده میهن اسلامی
شایستگی های حرفه ای در ابعاد گوناگون مانند دینی، اخلاقی، علمی، تربیتی و پژوهشی	۲. حضور در محیطی مساعد و مستعد دستیابی به شایستگی های عام و حرفه ای مورد نیاز معلمان در ابعاد گوناگون
	۳. برخورداری از آموزش های دارای کیفیت ممتاز و روزآمد به ویژه از نظر فناوری های جدید
فعالیت های متنوع مدرسه ای	۴. ورود هر چه گسترده تر به فعالیت های مدرسه ای (کارورزی) برای کسب، تثبیت و ارتقاء شایستگی های حرفه ای
غیر الزامی در امتداد شایستگی های مصرح در برنامه	۵. دسترسی به انواع فرصت های یادگیری انتخابی و اختیاری مبتنی بر شایستگی های مورد نظر در برنامه درسی/ آموزشی
در امتداد شایستگی های اختیاری و متناسب با علائق و استعدادها در طول سال (بدون انقطاع در تابستان)	۶. دسترسی به انواع فرصت های یادگیری در جهت کسب شایستگی های انتخابی و اختیاری مبتنی بر علائق و استعدادها، در طول سال و بدون انقطاع، به ویژه در تابستان
زیست در محیط شبانه روزی واجد امکانات تربیتی و رفاهی، بهداشتی، مشاوره ای و درمانی	۷. زندگی در محیط شبانه روزی برخوردار از امکانات رفاهی، بهداشتی-درمانی، مشاوره ای، فرهنگی و ورزشی در سطحی شایسته جایگاه معلم در نظام جمهوری اسلامی ایران
ظرفیت های نهادهای سهیم و مؤثر	۸. دسترسی به امکانات و ظرفیت های عوامل و نهادهای سهیم و مؤثر در سطوح محلی، منطقه ای، ملی و بین المللی برای نیل به طیف شایستگی های معلمی
به نسل های پیشین معلمان و صاحبان تجربیات ممتاز آموزشی و تربیتی	۹. دسترسی به تجربیات ممتاز تربیتی نسل های پیشین معلمان
تجربه کردن محیطی	۱۰. برخورداری از محیطی امن، ایمن، آرام و باشناط، آکنده از صمیمیت، همدلی، اعتماد و درک متقابل
آموزشی	۱۱. مشارکت در فرایند شکل گیری تصمیمات ناظر به مدیریت واحد دانشگاهی
انتقادی و تعالی جویانه درباره عملکرد مدیران دانشگاه در تمام سطوح	۱۲. اظهار نظر انتقادی، منصفانه و تعالی جویانه درباره عملکرد مدیران و مسئولان دانشگاه در تمام سطوح و ارائه پیشنهادهای سازنده
گوناگون اجتماعی به ویژه مسائل سیاسی و اجتماعی	۱۳. اظهار نظر درباره مسائل گوناگون فرهنگی-اجتماعی به ویژه مسائل سیاسی با استفاده از ظرفیت های قانونی
دستیابی به تجربه زیسته متناسب با عصر فناوری با حضور	۱۴. کسب تجربه متناسب با عصر فناوری در محیطی آمیخته با فناوری های اطلاعاتی و ارتباطی در تمامی ابعاد
فرصت های	۱۵. برخورداری از فرصت پژوهش فردی و گروهی و همچنین کاربرد آموخته های نظری در حل مسائل علمی و حرفه ای

۱۶. برخورداری از محیطی آراسته، زیبا و پاکیزه در ابعاد انسانی و فیزیکی	محیط آموزشی آراسته و نظیف
۱۷. تأسیس و اداره شوراهای صنفی، تشکل‌های دانشجویی، انجمن‌های علمی، کانون‌های فرهنگی-اجتماعی و نشریات دانشجویی با استفاده از ظرفیت‌های قانونی	تشکل‌های دانشجویی، انجمن‌های علمی و کانون‌ها و همچنین شوراهای صنفی
۱. رعایت موازین و آداب اسلامی و اخلاقی در سلوک فردی و اجتماعی و رعایت شئون مورد انتظار از دانشجو معلم در نظام اسلامی دانشجو	آداب اسلامی در سلوک فردی و اجتماعی و رعایت شئون اخلاقی دانشجو
۲. التزام به حفظ حرمت و کرامت استادان، کارکنان و دانشجو معلمان	استادان و کارکنان دانشگاه
۳. کوشش همه‌جانبه در جهت کسب شایستگی‌های مورد نظر در برنامه درسی با حسن استفاده از انواع فرصت‌های یادگیری الزامی، اختیاری و انتخابی	سعی بلیغ و کوشش همه‌جانبه در دستیابی به شایستگی‌های مطرح در برنامه درسی با حسن استفاده از تمامی فرصت‌ها اعم از رسمی و غیررسمی
۴. موفقیت در سنجش عملکرد به‌ویژه سنجش جامع و کیفی شایستگی‌های معلمی در پایان دوره تحصیلی	پذیرش نتیجه سازوکارهای سنجش شایستگی‌های معلمی به‌صورت جامع در پایان دوره تحصیلی
۵. برخورد مسئولانه و خلاقانه با محدودیت‌های محیطی به‌مثابه فرصتی برای توسعه فردی، اجتماعی و حرفه‌ای	محیط به‌مثابه فرصت رشد فردی و حرفه‌ای
۶. مشارکت، همکاری و تعاون در امور دانشگاه با قبول مسئولیت‌های پیشنهادی	بروز روحیه مشارکت، همکاری و تعاون با قبول مسئولیت‌های پیشنهادی در محیط دانشگاهی
۷. رعایت ضوابط و مقررات آموزش عالی در همه ابعاد و التزام به سایر تعهدات قانونی	رعایت همه‌جانبه ضوابط و مقررات آموزش عالی در همه ابعاد
۸. مشارکت در بهبود موقعیت و فرصت‌آفرینی برای توسعه و بالندگی خویش و دیگر دانشجو معلمان	اصلاح و تغییر موقعیت و فرصت‌آفرینی برای رشد و بالندگی خویش و دیگر دانشجویان
۹. کمک به افزایش سطح امید و نشاط در میان دانشجو معلمان به عنوان مهم‌ترین مصداق امر به معروف	دانشجویان
۱۰. همکاری با مدیران و کارکنان واحد دانشگاهی در اجرای ضوابط و مقررات	آموزشی
۱۱. رعایت عفاف، حجاب و پوشش اسلامی، آراستگی و بهداشت فردی و مشارکت در حفظ پاکیزگی و آراستگی محیط دانشگاهی	حجاب، آراستگی و بهداشت شخصی و مشارکت در حفظ پاکیزگی و آراستگی محیط آموزشی
۱۲. استفاده مسئولانه و بخردانه از امکانات و منابع دانشگاهی و حفظ و نگهداری اموال و منابع عمومی	منابع
۱۳. رعایت حقوق دیگران و احترام به عقاید، ارزش‌ها، آداب تسنن فرهنگی ایشان	اضافه شدن این بند

متناسب با اصلاحات فوق، نسخه نهایی «منشور حقوق و تکالیف دانشجو معلمان» به شرح زیر بود:

#### باسمه تعالی

مقدمه:

«وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا»

(سوره مبارکه اسراء، آیه ۷۰)

کرامت، امنیت، آزادی و مسئولیت‌پذیری پایه و اساس حیات جامعه انسانی است تا بر مبنای آن افراد بتوانند با عزت و سربلندی از مجموعه مواهب خدادادی به‌طور عادلانه برخوردار شوند و بدون دغدغه خاطر، استعدادهای خویش را برای نیل به مراتب زندگی شایسته انسانی، تا سرحد امکان به کار اندازند و در مسیر رشد به مدارج کمال و قرب الهی دست یابند.

دانشگاه فرهنگیان به‌منزله نهادی که چشم‌انداز خود را بسترسازی برای دستیابی دانشجو معلمان به مراتبی از حیات طیبه قرار داده است، منشور حقوق و تکالیف دانشجو معلمان را با الهام از قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و مبتنی بر قوانین و اسناد بالادستی، اساسنامه دانشگاه و مقررات نظام آموزش عالی و با هدف تبیین نظام‌مند حقوق و مسئولیت‌های دانشجویان و مطالبه التزام همگانی به آن ارائه نموده است. در این دانشگاه آحاد جامعه دانشگاهی، خانواده‌ای واحد تلقی می‌شوند که مبنای آن رابطه عاطفی عمیق توأم با همدلی، هم‌کوشی و هم‌نوایی است و تحت تأثیر شأن سازمانی و اداری افراد و گروه‌ها در حاشیه قرار نمی‌گیرد.

«منشور حقوق و تکالیف دانشجو معلمان دانشگاه فرهنگیان» مجموعه قواعد و مقررات ناظر بر روابط دانشجو و همه ارکان دانشگاه است که بر اساس آن دانشجو معلمان از یک‌سو، از حقوق و امتیازاتی برخوردارند که همه مسئولان دانشگاه در هر سطح باید آنها را در تدابیر مدیریتی و اجرایی خود رعایت کنند و از سوی دیگر، متعهد به انجام تکالیفی هستند که التزام به آنها شرط دستیابی به اهداف والای دانشگاه است.

امید است عمل به این منشور، زمینه‌ساز حرکت شتابنده‌تر به سوی تحقق شعار آرمانی این نهاد، که در آن دانشگاه به عنوان رکن تحول و تعالی نظام تعلیم و تربیت کشور شناخته شده است، باشد.

در دانشگاه فرهنگیان، همسو با آرمان «دانشگاه به‌مثابه تجلی‌گاه مراتبی از حیات طیبه»، دانشجو معلم:

#### الف: از این حقوق برخوردار است:

۱. عزت، حرمت و کرامت به‌پاس انتخاب حرفه مقدس معلمی و با عنایت به جایگاه کلیدی آن در تعیین آینده میهن اسلامی

۲. حضور در محیطی مساعد و مستعد دستیابی به شایستگی‌های عام و حرفه‌ای موردنیاز معلمان در ابعاد گوناگون
۳. برخورداری از آموزش‌های دارای کیفیت ممتاز و روزآمد به‌ویژه از نظر فناوری‌های جدید
۴. ورود هرچه گسترده‌تر به فعالیت‌های مدرسه‌ای (کارورزی) برای کسب، تثبیت و ارتقای شایستگی‌های حرفه‌ای
۵. دسترسی به انواع فرصت‌های یادگیری انتخابی و اختیاری مبتنی بر شایستگی‌های موردنظر در برنامه درسی/ آموزشی
۶. دسترسی به انواع فرصت‌های یادگیری در جهت کسب شایستگی‌های انتخابی و اختیاری مبتنی بر علائق و استعدادها، در طول سال و بدون انقطاع، به‌ویژه در تابستان
۷. زندگی در محیط شبانه‌روزی برخوردار از امکانات رفاهی، بهداشتی- درمانی، مشاوره‌ای، فرهنگی و ورزشی در سطحی شایسته جایگاه معلم در نظام جمهوری اسلامی ایران
۸. دسترسی به امکانات و ظرفیت‌های عوامل و نهادهای سهیم و مؤثر در سطوح محلی، منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی برای نیل به طیف شایستگی‌های معلمی
۹. دسترسی به تجربیات ممتاز تربیتی نسل‌های پیشین معلمان
۱۰. برخورداری از محیطی امن، ایمن، آرام و بانشاط، آکنده از صمیمیت، همدلی، اعتماد و درک متقابل
۱۱. مشارکت در فرایند شکل‌گیری تصمیمات ناظر به مدیریت واحد دانشگاهی
۱۲. اظهارنظر انتقادی، منصفانه و تعالی‌جویانه درباره عملکرد مدیران و مسئولان دانشگاه در تمام سطوح و ارائه پیشنهاد‌های سازنده
۱۳. اظهارنظر درباره مسائل گوناگون فرهنگی- اجتماعی به‌ویژه مسائل سیاسی با استفاده از ظرفیت‌های قانونی
۱۴. کسب تجربه متناسب با عصر فناوری در محیطی آمیخته با فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی در تمامی ابعاد
۱۵. برخورداری از فرصت پژوهش فردی و گروهی و همچنین کاربرد آموخته‌های نظری در حل مسائل علمی و حرفه‌ای
۱۶. برخورداری از محیطی آراسته، زیبا و پاکیزه در ابعاد انسانی و فیزیکی
۱۷. تأسیس و اداره شوراهای صنفی، تشکل‌های دانشجویی، انجمن‌های علمی، کانون‌های

فرهنگی-اجتماعی و نشریات دانشجویی با استفاده از ظرفیت‌های قانونی

**ب: به این تکالیف پایبند است:**

۱. رعایت موازین و آداب اسلامی و اخلاقی در سلوک فردی و اجتماعی و رعایت شئون مورد انتظار از دانشجو معلم در نظام اسلامی
۲. التزام به حفظ حرمت و کرامت استادان، کارکنان و دانشجو معلمان
۳. کوشش همه‌جانبه در جهت کسب شایستگی‌های موردنظر در برنامه درسی با حسن استفاده از انواع فرصت‌های یادگیری الزامی، اختیاری و انتخابی
۴. موفقیت در سنجش عملکرد به‌ویژه سنجش جامع و کیفی شایستگی‌های معلمی در پایان دوره تحصیلی
۵. برخورد مسئولانه و خلاقانه با محدودیت‌های محیطی به‌مثابه فرصتی برای توسعه فردی، اجتماعی و حرفه‌ای
۶. مشارکت، همکاری و تعاون در امور دانشگاه با قبول مسئولیت‌های پیشنهادی
۷. رعایت ضوابط و مقررات آموزش عالی در همه ابعاد و التزام به سایر تعهدات قانونی
۸. مشارکت در بهبود موقعیت و فرصت‌آفرینی برای توسعه و بالندگی خویش و دیگر دانشجو معلمان
۹. کمک به افزایش سطح امید و نشاط در میان دانشجو معلمان به عنوان مهم‌ترین مصداق امر به معروف
۱۰. همکاری با مدیران و کارکنان واحد دانشگاهی در اجرای ضوابط و مقررات
۱۱. رعایت عفاف، حجاب و پوشش اسلامی، آراستگی و بهداشت فردی و مشارکت در حفظ پاکیزگی و آراستگی محیط دانشگاهی
۱۲. استفاده مسئولانه و بخردانه از امکانات و منابع دانشگاهی و حفظ و نگهداری اموال و منابع عمومی
۱۳. رعایت حقوق دیگران و احترام به عقاید، ارزش‌ها، آداب تنسن فرهنگی ایشان



### نتیجه‌گیری

زندگی اجتماعی مردم‌سالار و مسالمت‌آمیز در جامعه به‌طور اعم و جامعه دانشگاهیان به‌طور اخص نیازمند قوانین و مقرراتی است که با عنوان حقوق دانشجویی شناخته‌شده و در قالب منشور حقوق دانشجویی تنظیم می‌شود. اگرچه حقوق دانشجویی در سطح بین‌المللی موضوعی قدیمی بوده و به قرن‌های یازدهم میلادی برمی‌گردد و در نیمه دوم قرن بیستم به یکی از مهم‌ترین ابزارهای اداره داخلی دانشگاه‌ها تبدیل شده است، اما در داخل کشور، یکی از اسنادی است که در دو الی سه سال اخیر تهیه و ابلاغ شده است.

منشور حقوق و تکالیف دانشجو معلمان دانشگاه فرهنگیان یکی از این منشورهای دانشگاهی تازه تدوین شده است که نیاز است میزان اعتبار آن از نظر ذی‌نفعان اصلی آن، یعنی دانشجو معلمان، سنجیده شود. موضوعی که این مقاله به آن پرداخته است. بر اساس نتایج این پژوهش، تک‌تک مؤلفه‌های حقوقی «منشور حقوق و تکالیف دانشجو معلمان» روشن و قابل فهم، واقع‌بینانه و کاربردی و عملی هستند. البته بند «دسترسی به فرصت‌های یادگیری غیر الزامی در امتداد شایستگی‌های مصرح در برنامه درسی/ آموزشی» نسبت به سایر بندها صراحت و قابلیت فهم کمتری داشت. بندهای «زیست در محیط شبانه‌روزی واجد امکانات تربیتی و رفاهی، بهداشتی، مشاوره‌ای و درمانی در سطحی شایسته جایگاه معلم در نظام جمهوری اسلامی ایران» و «مشارکت در فرایند شکل‌گیری تصمیمات ناظر به مدیریت واحد آموزشی» نیازمند بررسی بیشتری بودند.

بندهای «برخوردار از آموزش‌های دارای کیفیت ممتاز و روزآمد به‌ویژه از نظر فناوری‌های جدید»، «دسترسی به فرصت‌های یادگیری غیر الزامی در امتداد شایستگی‌های مصرح در برنامه درسی/ آموزشی»، «دسترسی به فرصت‌های یادگیری در امتداد شایستگی‌های اختیاری و متناسب با علائق و استعدادها در طول سال (بدون انقطاع در تابستان)»، «زیست در محیط شبانه‌روزی واجد امکانات تربیتی و رفاهی، بهداشتی، مشاوره‌ای و درمانی در سطحی شایسته جایگاه معلم در نظام جمهوری اسلامی ایران»، «دسترسی به امکانات و ظرفیت‌های نهادهای سهام و مؤثر در سطوح محلی، منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی برای نیل به طیف شایستگی‌های معلمی»، «مشارکت در فرایند شکل‌گیری تصمیمات ناظر به مدیریت واحد آموزشی»، «اظهار نظر انتقادی و تعالی‌جویانه درباره عملکرد مدیران دانشگاه در تمام سطوح»، «اظهار نظر درباره مسائل گوناگون اجتماعی به‌ویژه مسائل سیاسی و اجتماعی

با استفاده از ظرفیت‌های قانونی» و «دستیابی به تجربه زیسته متناسب با عصر فناوری با حضور در محیطی آمیخته با فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی در کلیه ابعاد» قابلیت اجرایی کمتری نسبت به سایر بندها داشته و نیازمند بازنگری بود. در کل بر اساس نظرات ۷۴٪ از دانشجو معلمان، تمام حقوق دانشجو معلمان در «منشور حقوق و تکالیف دانشجو معلمان» آورده شده است.

همچنین تک تک مؤلفه‌های تکالیف «منشور حقوق و تکالیف دانشجو معلمان» روشن و قابل فهم، واقع‌بینانه، و کاربردی و عملی هستند. البته بندهای «پذیرش نتیجه سازوکارهای سنجش شایستگی‌های معلمی به صورت جامع در پایان دوره تحصیلی» و «برخورد مسئولانه و خلاقانه با محدودیت‌های محیط به مثابه فرصت رشد فردی و حرفه‌ای» نیازمند بررسی بیشتری هستند. بند «پذیرش نتیجه سازوکارهای سنجش شایستگی‌های معلمی به صورت جامع در پایان دوره تحصیلی» قابلیت اجرایی کمتری نسبت به سایر بندها داشت و نیازمند بازنگری بود. در نهایت، بر اساس نظرات ۸۵/۳٪ از دانشجو معلمان، تمام تکالیف دانشجو معلمان در «منشور حقوق و تکالیف دانشجو معلمان» آورده شده است. کل منشور نیز در حد زیاد خلاصه و مفید بوده، به نیازها و خواسته‌های دانشجو معلمان در حد خیلی زیاد پاسخگوست و در حد مناسب ارزیابی شد.

با توجه به نتایج این اعتبارسنجی، نسخه اولیه «منشور حقوق و تکالیف دانشجو معلمان» در کمیته‌ای مطرح و مورد بازنگری قرار گرفت. سپس نسخه نهایی منشور تهیه و برای اجرا ابلاغ شد.

همان‌طور که گفته شد، بحث درباره منشور دانشجویی موضوع جدیدی است و پیشینه پژوهشی چندانی درباره آن وجود ندارد. بنابراین طرح همخوانی یا تناقض یافته‌های این پژوهش و پژوهش‌های مشابه در این مقاله ممکن نبود.

#### منابع

بازرگان هرندی، عباس. (۱۳۹۴). ارزشیابی آموزشی: مفاهیم، الگوها و فرایند عملیاتی. تهران: سمت.

باطنی، سید محمدرضا؛ سجادی، زینب‌السادات؛ حسینی، سیدمحسن. (۱۳۸۹). میزان آگاهی بیماران از منشور حقوق بیمار. مدیریت اطلاعات سلامت زمستان ۱۳۸۹، دوره ۷،

شماره ۴. صص ۴۸۵-۴۸۹

پازارگادی، مهنوش. (۱۳۷۸). اعتباربخشی در آموزش عالی. تهران: صباح.

خاواس، الین آل. (۱۳۸۴). اعتبارسنجی در امریکا، ریشه‌ها، توسعه‌ها و چشم‌اندازهای آینده (ترجمه حسن‌رضا زین‌آبادی، مرجان سلیمی، فاخته اسحاقی و کورش پرنده). تهران: سازمان سنجش آموزش کشور.

دفتر سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی فرهنگی و اجتماعی. (۱۳۹۴). منشور حقوق دانشجویی. تهران: وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، معاونت فرهنگی و اجتماعی، دفتر سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی فرهنگی و اجتماعی

سائلی کرده‌ده، مجید. (۱۳۸۴). منشور اخلاق حرفه‌ای. پیام بهارستان، شماره ۵۰. صص ۱-۲ فراسی، رضا. (۱۳۷۲). فرمان‌ها و رقم‌های دوره قاجاریه. ج ۱: ۶۴-۱۲۱۱ ق. تهران: مؤسسه پژوهش و مطالعات فرهنگی.

فراسی، رضا. (۱۳۸۵). منشور. در: افشار، ابراهیم. (۱۳۸۶). دایرةالمعارف کتابداری و اطلاع‌رسانی. تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران. فرجادی، محمد. (۱۳۸۲). ویژگی‌های قواعد حقوق وضعی و اسلامی. پژوهش‌های قرآنی، شماره ۳۴، صص ۸۴ الی ۹۳.

قربان‌نیا، ناصر. (۱۳۸۹). نقدی بر منشور «حقوق و مسئولیت‌های زنان در نظام جمهوری اسلامی ایران». پژوهشنامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی، دوره اول، شماره دوم، پاییز و زمستان ۱۳۸. صص ۱۸۹-۲۰۵

قربانی، محمدجواد؛ یعقوبی، مصطفی. (۱۳۸۷). طراحی الگوی جامع تدوین منشور اخلاقی و مسئولیت اجتماعی سازمان. مدیریت فردا، دوره ۷، شماره ۲۰. صص ۵۷-۶۷

لغت‌نامه دهخدا

لغت‌نامه معین

مارش، کالین جی. (۱۳۸۷). پژوهش تلفیقی: سنتز پژوهی، در: شورت، ادموند سی. (۱۳۸۷). روش‌شناسی مطالعات برنامه درسی، (ترجمه محمود مهرمحمدی و همکاران). تهران: سمت

مختاریان، فرانک، محمدی، رضا. (۱۳۸۷). ارزشیابی، اعتبارسنجی و تضمین کیفیت در نظام آموزش عالی هند. تهران: البرز فردانش.

موسی‌پور، نعمت‌الله. (۱۳۹۰). اعتبارسنجی (نظری) برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران. تهران: سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی.

هاشمی، سیدضیاء. (۱۳۹۳). آیین‌نامه‌ای برای پایان برخوردهای سلیقه‌ای. <http://www.farheekhtegan.ir/?nid=type&pid=1538>

Cobban, A. B. (1971). Medieval Student Power. Past & Present, 53(Nov. 1971), 28-66.

- De Boer, H., & Stensaker, B. (2007). An internal representative system: The democratic vision. In *University dynamics and European integration* (pp. 99-118). Springer Netherlands.
- European Student Union. (2011). Romanian education has a brand new student statute. <http://www.esu-online.org/news/article/romaniaanosr/Romanian-Education-has-a-brand-new-Student-Statute/>
- European Students' Union. (2008). Students' Rights Charter. Retrieved from [https://www.esuonline.org/? Policy=students-rights-charter](https://www.esuonline.org/?Policy=students-rights-charter)
- European Students' Union. (2016). Statutes as of BM 70 (14th May 2016). Retrieved from <https://www.esu-online.org/wp-content/uploads/2016/07/ESU-Statutes-as-of-BM70.pdf>
- Fossey, R. (2018). Students at Public Universities Have a Constitutional Right to Privacy in Their Dormitory Rooms. *Journal of College and University Student Housing*, 44(3), 62-79.
- Fullan, M. (2007). *The New Meaning of Educational Change*. The Columbia University: Teachers College (4th Edition).
- Gluga, R., Kay, J., & Lister, R. (2012, August). PROGOSS: Mastering the curriculum. In *Proceedings of The Australian Conference on Science and Mathematics Education (formerly UniServe Science Conference)*.
- Gourlay, L. (2018). Freedom to learn: the threat to student academic freedom and why it needs to be reclaimed., *Higher Education Research & Development*, 37:7, 1547-1550, <http://www.navigatehighered.com/>  
<http://www.thecanadianencyclopedia.com/en/article/student-rights/>
- Kelly, E. J. (2018). Rights instruction for undergraduate students: Needs, trends, and resources. *College & Undergraduate Libraries*, 25(1), 1-16.
- Magsino, R. F. (1978). Students' academic freedom and the changing student/university relationship. In K. A. Strike, K. Egan (Ed.), *Ethics and Education* (pp. 36-57). London: Routledge and Kegan Paul.
- Nordal, E. K. (2016). Students' academic freedom in Europe: a means to an end or an end in itself? University of Oslo (Master's thesis).

- Schumaker, K. (2019). *Troublemakers: Students' Rights and Racial Justice in the Long 1960s*. NYU Press.
- Searle, J. (1972). *The Campus War: A sympathetic Look at the University in Agony*. Harmondsworth: Penguin Books.
- Seidman, M. M. (2004). *The Imaginary Revolution: Parisian Students and Workers in 1968*. New York: Berghahn Books.
- The Privacy Torts. (2000). <http://www.privacilla.org/business/privacy-torts.html>
- Thro, W., & Russo, C. (2018). Expanding the Rights of Student Religious Groups on College and University Campuses: The Implications of *Trinity Lutheran Church v. Comer*. *Laws*, 7(1), 11.
- Wellman, C. (2018). *The proliferation of rights: Moral progress or empty rhetoric?*. Routledge.